

Економічні науки

УДК 339.13:336.71

Драчук Юрій Захарович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри
бізнес-адміністрування і корпоративної безпеки
Міжнародного гуманітарного університету
м. Одеса

Драчук Юрий Захарович

доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры
бизнес-администрирования и корпоративной безопасности
Международного гуманитарного университета
г. Одесса

Yuriy Drachuk

Doctor of Economic Sciences, professor, professor
of Business Administration and Corporate Security Department
International Humanitarian University
Odessa

**ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА РОЗВИТКУ
ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ
ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОГО СОСТЯНИЯ И РАЗВИТИЯ
ОТЕЧЕСТВЕННОГО РЫНКА БАНКОВСКИХ УСЛУГ
PARTICULARITIES OF THE CURRENT STATE AND
DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC BANK SERVICES MARKET**

Анотація. У статті проаналізований сучасний стан вітчизняного ринку банківських послуг. Виявлені основні проблеми розвитку даного ринку та причини їх виникнення. Обґрунтовані шляхи удосконалення банківської системи України, зокрема на основі вивчення зарубіжного досвіду.

Ключові слова: ринок, банківські послуги, комерційні банки, депозит, кредит.

Аннотация. В статье проанализировано современное состояние отечественного рынка банковских услуг. Выявлены основные проблемы развития данного рынка и причины их возникновения. Обоснованы пути усовершенствования банковской системы Украины, в частности на основе изучения зарубежного опыта.

Ключевые слова: рынок, банковские услуги, коммерческие банки, депозит, кредит.

Annotation. The current state of the domestic market of bank services is analyzed in the article. The basic problems of this market and reasons of their appearance are revealed. The ways of improvement of the banking system of Ukraine are substantiated, in particular basing on studying of foreign experience.

Keywords: market, bank services, commercial banks, deposit, credit.

Постанова проблеми. Важливим чинником розвитку економіки є стан вітчизняного ринку банківських послуг. В Україні він є результатом тривалого розвитку економічних перетворень, які спираються не лише на суто економічні закони, а й політичні тенденції, відображають національні, культурні й моральні традиції народу. Функціонуюча національна банківська система в Україні зараз перебуває в процесі розвитку і безумовно потребує рекомендацій щодо подальшого її удосконалення.

Аналіз останніх публікацій. У сучасних наукових дослідженнях приділяється значна увага проблемам розвитку ринку банківських послуг та банківської системи в Україні. Частково проблеми функціонування банківського сектора знайшли відображення в останніх працях вітчизняних учених, таких як Васильченко З. [1], Дзюблюк О. [2], Савченко Т.[3], Череп А. [4] та інших. Водночас слід зазначити, що

розробки цих авторів певною мірою втрачають свою актуальність. Потрібні подальші дослідження розвитку ринку банківських послуг в результаті прискорених темпів розвитку глобалізаційних процесів, постійних змін в попиті на банківські послуги та в банківській галузі загалом.

Мета дослідження. Метою статті є виявлення особливостей сучасного стану ринку банківських послуг в Україні та окреслення перспективних напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Нині вітчизняні комерційні банки стикаються зі значною кількістю проблем: скорочення вкладів (депозитів) фізичних осіб, збільшення простроченої заборгованості, незатребуваність посередницьких послуг та інші.

Банківська система України не відрізняється стабільністю, а тому й не викликає довіри у вкладників, тим більше в довгостроковій перспективі. Цей аргумент часто наводиться, як головний чинник незацікавленості населення в довгострокових вкладах (депозитах). Навіть введення обов'язкового страхування вкладів населення не вирішило цю проблему. Варто розглянути й інші чинники, що впливають на збільшення термінів вкладів (депозитів). Сьогодні однією з головних причин недовіри клієнтів до банківської системи є зростання випадків втрати ліцензій відомими банками. Так, у 2014 році було ліквідовано Український промисловий банк, у 2016 році – Банк «Столиця». Більше 70 банків зараз знаходяться на стадії ліквідації, серед яких такі популярні банки, як «Фінанси і Кредити», банк «Надра» і банк «Хрещатик».

Скорочення числа банків, хоча і позначилося на рівні недовіри клієнтів до банківської системи, проте можна назвати й інші причини падіння обсягів вкладів, зокрема, збій в системі видачі сум вкладникам за системою страхування вкладів. Як свідчать дані статистичних звітів [5], резервів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб недостатньо для

виплат вкладникам. Таким чином, спрямована на оздоровлення банківської системи політика скорочення банків виявила проблеми системи страхування вкладів і її нездатність одночасно обслуговувати велику кількість вкладників. Як відмічають фахівці, жоден банк не застрахований від втрати ліцензії. Це призводить до відтоку вкладників і порушення конкуренції на ринку, оскільки населення і домогосподарства вважають за краще користуватися послугами банків з державною участю.

Варто відмітити й іншу причину зниження зацікавленості населення у банківських послугах. Це відсутність інноваційних, привабливих для клієнтів банківських продуктів. Усі банківські продукти по суті є лише модернізацією первинних продуктів. Банки повинні уловлювати всі зміни у навколишньому середовищі, адаптуватися до цих змін і міняти свою діяльність, щоб досягнути певної рівноваги із оточуючим світом.

Іншою характерною ознакою сучасного ринку банківських продуктів є орієнтація банків на обслуговування переважно фізичних осіб в порівнянні з обслуговуванням юридичних осіб. Така тенденція виразно спостерігається на українському ринку банківських продуктів. Так, станом на січень 2016 року частка рахунків фізичних осіб становить 96,2% від усіх відкритих клієнтами рахунків (91,6 млн поточних рахунків і 16,4 млн вкладних (депозитних) рахунків). Це ще раз доводять, що в основі вітчизняної моделі ринку банківських продуктів закладена європейська модель, яка з одного боку орієнтована на отримання швидкого прибутку, з іншого боку є високо ризикованою діяльністю.

Ще однією важливою проблемою у банківській системі України є мінімізації ризиків дострокового розриву вкладів (депозитів). Багато банків, встановлюючи високі комісії за дострокове розірвання договору вкладу (депозиту), прагнуть частково компенсувати за рахунок цієї комісії свої втрати. Проте зазначимо, що багатьох клієнтів насторожує відсутність можливості достроково забрати свої грошові кошти без втрат. Банки у

свою чергу, прагнучи не втратити клієнта, пропонують вклади на терміни встановлені клієнтом, тобто клієнт сам вибирає певне число днів, на яке хоче відкрити вклад. Тим самим, банки знижують ризики і встановлюють обмеження по вилученню притягнених ними засобів.

Важливим показником рівня довіри населення до банківської системи України є також строки вкладу вільних коштів у банки. Так, у січні 2014 року депозити домашніх господарств до року склали лише 27%. Нині споживачі надають перевагу депозитам зі строком погашення до одного року. У січні 2016 року такі депозити склали найбільшу питому вагу серед інших видів депозитів, а саме 44%, що свідчить про зростання недовіри клієнтів до банків.

Можна зробити висновок, що проблема залучення депозитних коштів на строк більше року є досить актуальною. При цьому це стосується вкладів як у національній, так й іноземних валютах.

В області кредитних продуктів також існує низка проблем, зокрема:

- спрощення порядку надання кредитів населенню підвищує ризик неправильної оцінки кредитоспроможності позичальника і тим самим спричиняє за собою довгострокові прострочення або зовсім невиконання кредиту.

- прагнення банків до скорочення кількості документів, необхідних для оформлення кредиту підвищує ризик неправильної оцінки кредитоспроможності позичальника і ризик недостовірності наданих документів.

- фінансова неграмотність населення є однією з проблем банківської системи. На жаль, більшість клієнтів банків мають вузьке уявлення про кредит, внаслідок чого клієнт банку дістає відмову по кредитній заявці. Багато банків активно фінансують програми підвищення фінансової грамотності серед населення, вважаючи ці заходи ефективними

як для розвитку населення - потенційного користувача банківськими послугами, так і для самого банку.

Все вище зазначене обумовлює необхідність негайного застосування заходів, спрямованих на удосконалення банківської системи, що сприяло б її стабільному розвитку. В цьому аспекті доречним буде вивчення і запровадження досвіду зарубіжних країн. Наприклад, варто відмітити вид банківських послуг, що набирає популярності у багатьох країнах, заснований на формуванні партнерських стосунків між банком і клієнтом. Банк і клієнт обумовлюють спільну участь в реалізації якого-небудь бізнес-плану (інвестиційного проекту) і спільне фінансування цього плану. Прибуток (чи збитки) ділиться в обумовлених заздалегідь пропорціях, що відповідають часткам участі партнерів.

Висновки. Проведений аналіз дав можливість виявити особливості сучасного стану вітчизняного ринку банківських послуг та обґрунтувати окремі рекомендації щодо удосконалення ринкової діяльності банків. Так, по-перше, з метою залучення банками довгострокових вкладів (депозитів) фізичних осіб потрібно створювати позитивну репутацію банку, впроваджувати нову послугу, основу якої складає спільне фінансування банком і вкладником певного інвестиційного проекту. По-друге, для мінімізації ризиків дострокового припинення дії депозитного договору пропонується формування і розвиток партнерських відносин з клієнтами, при якому клієнт сам буде визначати строк (кількість днів), на який він хоче відкрити депозит. По-третє, у сфері вдосконалення кредитних продуктів пропонується розвивати спільну участь банку та клієнта в придбанні нерухомості при поступовому зменшенні частки банку за рахунок викупу клієнтом частки банку до повного виходу банку з числа власників. По-четверте, для підвищення фінансової грамотності населення необхідно організовувати семінари і тренінги, на яких потенційні клієнти

банку зможуть детально узнати про механізм кредитування та інші послуги для населення.

Література:

1. Васильченко З. Методологічні аспекти дослідження банківських установ як фінансових посередників / З. Васильченко // Банківська справа. - 2008. - № 4. - С. 11-23

2. Дзюблюк О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку в Україні / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2006. - № 5-6. – С. 23-25.

3. Савченко Т. Теоретичні аспекти ринку банківських послуг України / Т. Савченко // Економіка України. - 2007. - №8. - С. 27-32

4. Череп А. Сучасний стан ринку банківських послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку / А. Череп, І. Ярмак // Схід. — 2011. — № 4 (111). — С. 72-76.

5. Статистичний вісник НБУ / Офіційний сайт статистичного вісника НБУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.